25/08/2025

25 Αυγούστου: Εορτάζει ο Άγιος Απόστολος Τίτος

/ Βίοι Αγίων

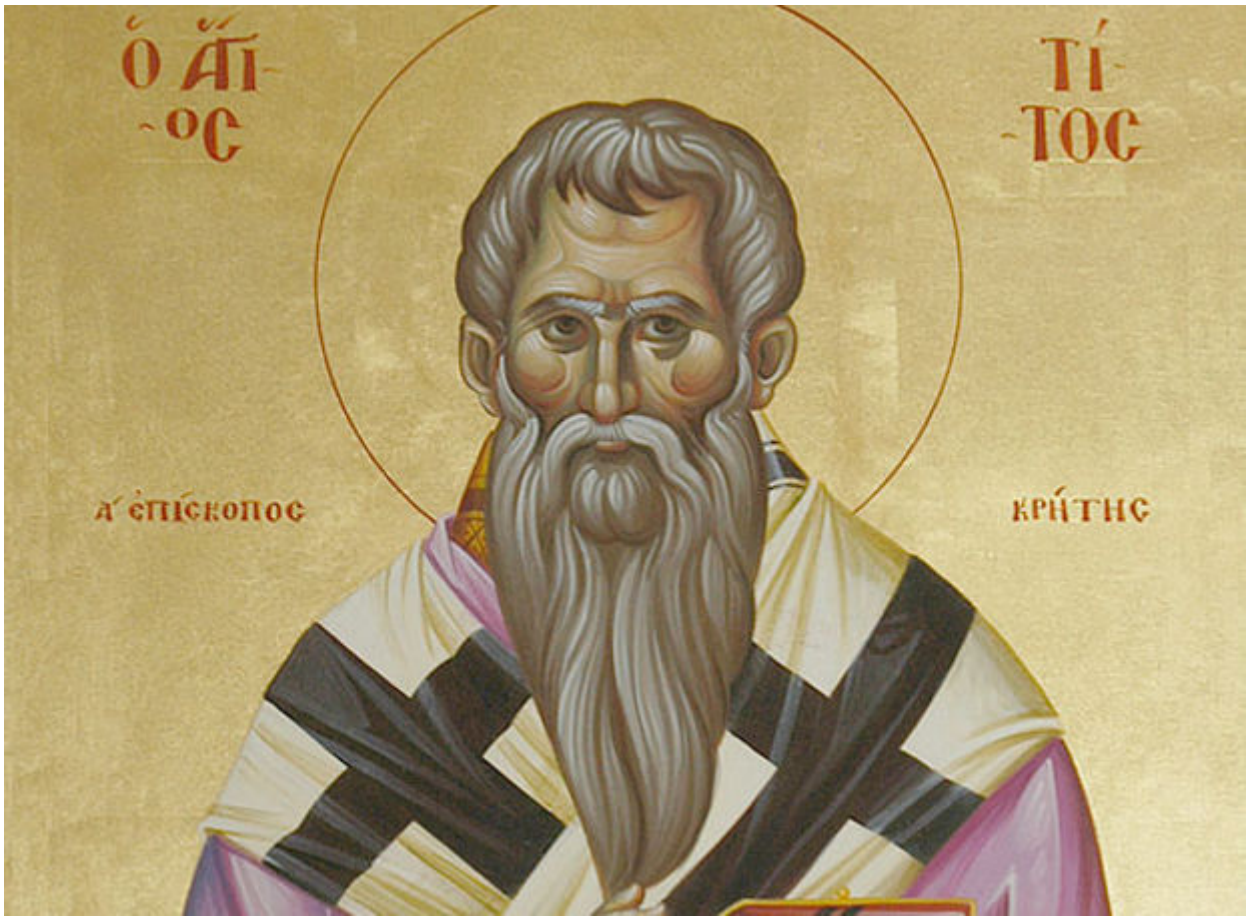

Σήμερα, 25 Αυγούστου, η Εκκλησία τιμά τη μνήμη του Αποστόλου Τίτου, μαθητή και συνεργάτη του Αποστόλου Παύλου, ο οποίος χειροτονήθηκε πρώτος επίσκοπος Κρήτης, γύρω στο 62 με 63 μ.Χ. Σήμερα εορτάζουμε επίσης των ανακομιδή των Λειψάνων του Αποστόλου Βαρθολομαίου ή Ναθαναήλ. Η μνήμη του τιμάται 11 Ιουνίου, μαζί με το «γενναίο μάρτυρα» Απόστολο Βαρνάβα.

- Του ΛΑΜΠΡΟΥ Κ. ΣΚΟΝΤΖΟΥ, Θεολόγου – Καθηγητού

Άγιος Απόστολος Τίτος: Ο πρώτος Επίσκοπος Κρήτης

Ανάμεσα στους πιστούς μαθητές, συνοδούς και συνεργάτες του αποστόλου Παύλου

ήταν και ο απόστολος Τίτος, ο πρώτος Επίσκοπος Κρήτης.

Δυστυχώς δεν γνωρίζουμε πολλά για τη ζωή του. Τα περισσότερα τα αντλούμε από την Καινή Διαθήκη. Ήταν ελληνικής καταγωγής και καταγόταν από την Αντιόχεια. Σύμφωνα με μεταγενέστερη τοπική παράδοση της Κρήτης, ο Τίτος ήταν Κρητικός, από γένος επισημότατο, που ανήγε την αρχή του στο μυθικό βασιλιά της Κνωσού, το Μίνωα και αναφέρεται ως συγγενής του Ρωμαίου ανθυπάτου της νήσου Ρουστίλλου (Ρουστούλου).

Γεννήθηκε περί το 20 μ. Χ. από ευκατάστατη οικογένεια, για την οποία δεν γνωρίζουμε τίποτε και η οποία έχοντας την οικονομική δυνατότητα και του έδωσε σοβαρή παιδεία. Καταγόταν από ειδωλολάτρες γονείς και ο ίδιος ήταν συνεπής λάτρης της θρησκείας των γονέων του. Σπούδασε την ελληνική φιλοσοφία και την ποίηση.

Έφηβος βρέθηκε, για άγνωστο λόγο, στα Ιεροσόλυμα, όπου σύμφωνα με την παράδοση, έγινε αυτόπτης μάρτυρας των Παθών και της Αναστάσεως του Κυρίου, τα οποία τον συγκλόνισαν και γι’ αυτό ζητούσε να μάθει για τη νέα πίστη. Προφανώς γνωρίστηκε με τον απόστολο Παύλο, στον οποίο άσκησε μεγάλη επιρροή η προσωπικότητα του μεγάλου αποστόλου και από τον οποίο κατηχήθηκε και βαπτίστηκε. Έκτοτε προσκολλήθηκε σε αυτόν και τον υπηρέτησε πιστά ως γραμματέας και διερμηνέας του και γενικά ως υποστηρικτής του ιεραποστολικού του έργου

Για πρώτη φορά αναφέρεται στην Καινή Διαθήκη, ακολουθώντας τον Παύλο και τον Βαρνάβα στην Αποστολική Σύνοδο των Ιεροσολύμων, η οποία πραγματοποιήθηκε το 49 μ. Χ. και είχε ως θέμα την εισδοχή των εθνικών (ειδωλολατρών μη Ιουδαίων) στην Εκκλησία, κατά την οποία επικράτησε η θέση του Παύλου, ότι δεν χρειαζόταν να γίνει κάποιος ειδωλολάτρης πρώτα ιουδαίος, δηλαδή να περιτμηθεί και κατόπιν να βαπτιστεί.

Κατόπιν τον βλέπουμε να ακολουθεί πιστά και αφοσιωμένα τον Παύλο στις μεγάλες αποστολικές του περιοδείες, στη Μικρά Ασία, την Μακεδονία, την Ελλάδα και τη Ρώμη. Φαίνεται πως ο σύνδεσμος των δύο ανδρών ήταν στενός και γι’ αυτό ο Παύλος του ανέθετε εμπιστευτικές αποστολές και υπηρεσίες. Προς το τέλος του έτους 56 μ. Χ ο Παύλος, καθώς ο ίδιος αναχώρησε από την Ασία, έστειλε τον Τίτο από την Έφεσο στην Κόρινθο, κομίζοντας επιστολή και προφορικές εντολές του για τη διευθέτηση προβλημάτων στη τοπική Εκκλησία και για να συγκεντρώσει χρήματα για τους φτωχούς της Ιερουσαλήμ.

Αρχαία παράδοση αναφέρει πως ο Παύλος μετά την απελευθέρωσή του στη Ρώμη,

περί το 62-63 μ. Χ., πέρασε από την Κρήτη και στάθηκε στο νησί, για να κηρύξει το Ευαγγέλιο. Είχε μια σύντομη παραμονή και συνάντησε πολλές δυσχέρειες, διότι οι Κρήτες είχαν αποδειχτεί εν πολλοίς αμετάπειστοι. Για το λόγο αυτό άφησε τον Τίτο στο νησί για να συνεχίσει το έργο του. Μάλιστα του έστειλε και μια σημαντική ποιμαντική επιστολή, στην οποία τόνισε: «τούτου χάριν κατέλιπόν σε εν Κρήτη, ίνα τα λείποντα επιδιορθώση, και καταστήσης κατά πόλιν πρεσβυτέρους, ως εγώ σοι διεταξάμην» (Τίτ. 1,5). Είχε μάλιστα ως πολύτιμους συνεργάτες τον νομικό Ζηνά και τον περίφημο Απολλώ τον φιλόσοφο. Στην Επιστολή του ζητά ο Παύλος να μεταβεί στην Νικόπολη (πιθανότατα της Ηπείρου), για να τον συναντήσει, όπου σκόπευε να ξεχειμωνιάσει ο Παύλος. Σύμφωνα με την παράδοση, ο Τίτος συνέχισε το ταξίδι του στη Δαλματία, όπου κήρυξε το Ευαγγέλιο και κατόπιν επέστρεψε στην επισκοπή του στην Γόρτυνα της Κρήτης.

Η δράση του Τίτου, ως Επισκόπου, στην Κρήτη δεν μας είναι αρκετά γνωστή, διότι δεν μας διασώθηκαν οι καταγραμμένες πληροφορίες για την πρώιμη περίοδο της Εκκλησίας στη μεγαλόνησο. Από το περιεχόμενο της προς Τίτον Επιστολής συμπεραίνουμε ότι ο ένθερμος μαθητής του Παύλου Τίτος εργάστηκε δραστήρια και εδραίωσε την Εκκλησία του Χριστού στη νήσο.

Σύμφωνα με την εντολή του Παύλου, γύριζε στις πόλεις και τα χωριά, όπου κήρυττε και ίδρυε χριστιανικές κοινότητες, στις οποίες χειροτονούσε και καθιστούσε πρεσβυτέρους. Η παράδοση αναφέρει πως ίδρυσε εννέα επισκοπές στο νησί, στην Κνωσό, την Ιεράπυτνα, την Κυδωνία, τη Χερσόνησο, την Ελεύθερνα, τη Λάμπη, την Κίσαμο, την Κάντανο, και τη Γόρτυνα. Φαίνεται ότι όρισε ως κέντρο της ποιμαντικής και ιεραποστολικής του δράσεως τη Γόρτυνα, η οποία είχε εξελιχθεί σε σημαντικό εκκλησιαστικό κέντρο στο νησί. Μάλιστα εκεί αργότερα, ανεγέρθηκε μεγαλοπρεπής ναός, ρυθμού βασιλικής, προς τιμήν του αγίου αποστόλου.

Κατόρθωσε, με τη βοήθεια των φιλοσοφικών του γνώσεων και τη γνώση της αρχαιοελληνικής γραμματείας, να αντιμετωπίσει τις αντιρρήσεις των μορφωμένων ειδωλολατρών του νησιού, καταρρίπτοντας τις ανόητες σοφιστείες τους, για την δήθεν σύνδεση της φιλοσοφίας και του αρχαιοελληνικού πολιτισμού με την ειδωλολατρική θρησκεία. Τους απέδειξε ότι η αληθινή σοφία προέρχεται από το Θεό και πως η κατά κόσμον σοφία έχει σχετική αξία, διότι είναι προϊόν του νου, του πεπερασμένου ανθρώπου.

Δεν γνωρίζουμε για το τέλος του. Πιθανόν να βρήκε μαρτυρικό θάνατο, περί το τέλος του 1ου μ. Χ. αιώνα. Σύμφωνα με άλλη αρχαία παράδοση ο Τίτος κοιμήθηκε ειρηνικά σε ηλικία 94 ετών περί το 105 μ. Χ.

Τα λείψανα του φυλάσσονταν στον περικαλλή αυτόν ναό στη Γόρτυνα και είχε γίνει, με το πέρασμα του χρόνο, παγκρήτιο κέντρο προσκυνήσεως. Για τους μετέπειτα χρόνους, ιδιαίτερα την αραβοκρατία, δεν έχουμε πληροφορίες για την Εκκλησία στην Κρήτη. Γνωρίζουμε όμως πως μετά την απελευθέρωση του νησιού από τον Νικηφόρο Φωκά στα 961, το πολιτικό και θρησκευτικό κέντρο της Κρήτης μεταφέρθηκε στον Χάνδακα, το σημερινό Ηράκλειο, όπου και κτίστηκε μεγαλοπρεπής ναός προς τιμήν του. Στα χρόνια της φραγκοκρατίας τα ιερά του λείψανα μεταφέρθηκαν στη Βενετία, στη βασιλική του Αγίου Μάρκου. Το 1966 μεταφέρθηκαν στο Ηράκλειο της Κρήτης, όπου φυλάσσονται και θαυματουργούν στον περικαλλή ναό του Αγίου Τίτου.

Η μνήμη του τιμάται στις 25 Αυγούστου.

Όπως προαναφέραμε, ο απόστολος Παύλος έγραψε και μια σύντομη, αλλά περιεκτική σε νοήματα και ποιμαντική αξία επιστολή προς τον άγιο Τίτο. Περιέχει τρία κεφάλαια, στα οποία ο μεγάλος απόστολος δίνει πολύτιμες συμβουλές στον αγαπημένο μαθητή του, πως να ασκήσει το ποιμαντικό του έργο στην Κρήτη, όπου η ειδωλολατρία είχε ακόμη ισχυρές ρίζες και κανόνιζε την καθημερινή ζωή των Κρητών. Του παραγγέλλει να χειροτονεί και να εγκαθιστά Πρεσβυτέρους και Επισκόπους στο νησί, ορίζοντας τις προϋποθέσεις των προσώπων αυτών. Επίσης τον συμβουλεύει πως θα αντιμετωπίσει τους ψευδοδιδασκάλους οι ποίοι χαρακτηρίζονται ως «ἀνυπότακτοι, ματαιολόγοι καὶ φρεναπάται, μάλιστα οἱ ἐκ περιτομῆς, οὓς δεῖ ἐπιστομίζειν, οἵτινες ὅλους οἴκους ἀνατρέπουσι διδάσκοντες ἃ μὴ δεῖ αἰσχροῦ κέρδους χάριν» (Τιτ. 1,10-11). Προτρέπει τους χριστιανούς της Κρήτης «μὴ προσέχοντες Ἰουδαϊκοῖς μύθοις καὶ ἐντολαῖς ἀνθρώπων ἀποστρεφομένων τὴν ἀλήθειαν» (Τιτ. 1,14). Ακολούθως ορίζει την χριστιανική ζωή, πώς να ζουν και να πολιτεύονται κατά Χριστόν, οι πιστοί. Τονίζει επίσης το γεγονός ότι η παρουσία του Χριστού στον κόσμο έφερε μια νέα εποχή για την ανθρωπότητα, διότι «Ἐπεφάνη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις» (Τιτ. 23,11). Τώρα μπορούμε να βιώνουμε «(τας) παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως Πνεύματος Ἁγίου, οὗ ἐξέχεεν ἐφ’ ἡμᾶς πλουσίως διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν, ἵνα δικαιωθέντες τῇ ἐκείνου χάριτι κληρονόμοι γενώμεθα κατ’ ἐλπίδα ζωῆς αἰωνίου» (Τιτ. 3,5-7). Η σημαντική αυτή επιστολή συγκαταλέγεται στις λεγόμενες «Ποιμαντικές Επιστολές» και είναι ενταγμένη στον κανόνα της Καινής Διαθήκης.